

Посилання

1. Ключевич М.М. Агроекологічні основи системи захисту пшениці від септоріозу в умовах Полісся і північного Лісостепу України: автореф. дис.... канд. с.-г. наук: 06.01.11 «Фітопатологія». К., 2004,- 22 с.
2. Коломієць С.І. Збудники септоріозу. Структура популяції в Лісостепу України. Захист рослин. 1997, № 12. С. 8.
3. Марютін Ф. М. Септоріоз пшениці. Поширеність, видовий склад збудників, патогенез та біологічні особливості в умовах Східного Лісостепу. Карантин і захист рослин. - 2011. - № 10. - С. 5-7.
4. Олейніков Є. С. Поширення та шкідливість септоріозу пшениці озимої / Є. С. Олейніков // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Фітопатологія та ентомологія. - 2013. - № 10. - С. 141-145.
5. Петренкова В.П., Рабінович С.В., Черняєва Г.М., Чорнобай Л.М. Генетична стійкість озимої та ярової пшениці до листових хвороб. Селекція і насінництво. 2004. вип. 88. С. 116-129.
6. Ретьман С. В. Плямистості озимої пшениці в Лісостепу України й концептуальні основи захисту: автор. дис. на здобуття наук. ст. доктора с.-г. наук: спец. 06.01.11 - «фітопатологія». К., 2009. 43 с.
7. Ретьман С.В., Шевчук О.В. Абіотичні чинники та розвиток септоріозу листя. Карантин і захист рослин. 2008. № 4. С. 5.
8. Туренко В. П. Септоріоз пшениці озимої та ефективні заходи, обмежуючі його розвиток. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва серія «Фітопатологія та ентомологія» 2018. №1-2. С. 155-158.
9. Туренко В. П., Жукова Л.В., Горяїнова В.В., Панченко В.С. Плямистості пшениці озимої та удосконалення системи захисту від них. Матеріали V Всеукраїнської конференції молодих науковців «Сучасні проблеми природних наук. Ніжин:.. Наука - сервіс», 2020. с. 8-9.

УДК 632.951 : 632.787 Ба (477.54)

Ю. О. Коломієць⁷, аспірантка,
С. В. Станкевич, канд. с.-г. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет
**АМЕРИКАНСЬКИЙ БЛІЙ МЕТЕЛИК (*HYPHANTRIA CUNEA*
DRURY.) – КАРАНТИННИЙ ШКІДНИК ЛІСОСМУГ**

Лісосмуга полезахисна – штучне лісове насадження, що створене на полях, рівнинах і на схилах сільськогосподарських земель по межі полів, з метою захисту посівів від суховіїв, чорних бур, для поліпшення водного режиму ґрунту й запобігання його ерозії, підвищення врожайності сільськогосподарських культур, для покращення на полях мікроклімату, снігозатримання, боротьби з

⁷ Науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук, доцент С. В. Станкевич

дефоліацією та збереження і покращення родючості ґрунтів. Лісосмуги також відіграють велику загальноекономічну роль.

Однією з найбільш актуальних і гострих проблем людства нині є охорона природного довкілля, оскільки процеси його негативної трансформації набули глобально-небезпечного характеру, високих темпів зростання та досягають критично допустимих обсягів. Для створення полезахисних насаджень використовується біля 50 видів деревних рослин, серед яких важливе місце займає і клен ясенелистий (*Acer negundo* L.) – одна із головних кормових рослин американського білого метелика [2].

Наразі в Україні живлення американського білого метелика відмічене більш ніж на 250 видах плодових і декоративних порід та найбільшої шкоди цей шкідник завдає клену ясенелистому у лісозахисних насадженнях України.

У американського білого метелика забарвлення крил варіює від чисто білого до білого з чорними або темно – коричневими крапками на верхніх крилах, або з крапками на верхніх та нижніх крилах. Якщо на нижніх крилах присутні крапки, то вони завжди нечисленні, вусики самців дворядно-гребінчасті, самок – дворядно-пильчасті (чорні), вкриті білим пилком, черевце, груди та голова метелика вкриті білими волосками. Ноги чорні, вкриті білими (лапки, частина гомілок) та жовтими (стегна, частина гомілок) волосками. Довжина тіла метелика 9–15 мм, а розмах крил – 40–50 мм. Яйця кулеподібні з плоскою основою, трішки овальні, розміром 0,5–0,7 мм. Спочатку вони світло-зелені, а з розвитком ембріона стають брудно-сірими. Молоді гусениці світло-жовті, голова, грудний щиток і черевні ноги чорні, уздовж спини – 2 ряди чорних або світло-жовтих бородавок, з боків – 4 ряди, кожна бородавка має волоски – довгі чорні й короткі білі. Дорослі гусениці довжиною 25–35 мм, із темно-бурою спинкою та двома рядами чорних бородавок і жовтуватими боками, покритими оранжевими бородавками. Тіло вкрите довгими (особливо на спині) волосками. Волосинки гусениць отруйні. Лялечка в пухкому брудно-сірому коконі, спочатку блідо-жовта, потім темніша і стає темно-коричнева. Довжина 10–15 мм. Шви між члениками черевця лялечки обмежені характерними рядами грубих крапкоподібних ямок. Кремастер злегка роздвоєний, з 15 гвіздоподібними відростками.

Однією з основних ознак, за якою діагностують американського білого метелика у насадженнях клену ясенелистого є наявність на деревах павутинних гнізд. Гусениці 1–2 віків утворюють гнізда з

декількох листочків, які щільно обплетені павутиною. В кінці 5-го віку гусениць гніздо може досягати розміру 1,0–1,5 м. Грубе об'їдання листків характерне під час розвитку гусениць старших віків. За дослідженнями вчених пошкодження дерев американським білим метеликом призводить до дефоліації насаджень, а саме порушення обмінних процесів у рослинах та їхньому ослабленню. Внаслідок цього знижується урожайність, захисна, декоративна та естетична функція насаджень, погіршуються умови для існування фауни. Окремі рослини послаблюються, а при багаторазовому пошкодженні можуть і загинути. Плодові та ягідні культури знижують урожайність або взагалі не плодоносять не тільки в рік сильного пошкодження, але і на наступний рік.

Карантинні заходи з обмеження поширеності американського білого метелика:

1) створення єдиної державної програми дотримання карантинних заходів, оскільки поширення цього фітофага тісно пов'язане з неконтрольованими нині насадженнями лісосмуг уздовж автомобільних і залізничних шляхів, декоративних насаджень скверів і парків;

2) для запобігання розповсюдження американського білого метелика проводять карантинний огляд і обстеження під карантинних матеріалів та об'єктів;

3) проводити систематичний моніторинг та спостереження за можливою появою осередків шкідника на відстані 100 км уздовж доріг від минулорічного осередку вогнищ за допомогою феромонних пасток, на 30–40 км вглиб території обстеження практикуючи двічі: в період розвитку першої та другої генерації (за літо 4 рази), а на решті території 200-кілометрової зони – по одному разу. Обстеження здійснюють у період розвитку гусениць третього–четвертого віків, коли вони ведуть стадний спосіб життя, зосереджуючись у гніздах. Обстежувати належить усі деревні породи, придатні для розвитку американського білого метелика.

За виявлення осередків поширення американського білого метелика:

1) встановлюють карантин і забороняють вивезення продукції в зону, де відсутній шкідник;

2) проводять карантинний огляд підкарантинних вантажів і транспортних засобів, що надходять із районів поширення шкідника;

3) забороняють вивезення підкарантинних матеріалів та об'єктів із карантинних зон без карантинних сертифікатів [1].

Посилання

1. Ключковський Ю., Трибель С., Черней Л. Інтегрована система захисту багаторічних насаджень від американського білого метелика. *Пропозиція*. 2006. №9. С. 72–75.
2. Чумак П.Я., Ключевич М.М. Фітофаги ясен звичайного в умовах полезахисних лісосмуг Житомирської та Київської областей. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет – конференції «Ринок землі: реалії та очікування»*. 2020. С. 94–95.

УДК 632.7:635.657:477.7

Д. В. Кострич⁸, аспірант

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕНТОМОКОМПЛЕКСУ НУТУ В СТЕПУ УКРАЇНИ

За короткоротаційних сівозмін актуального значення набувають дослідження особливостей біології та екології спеціалізованих і багатодітних видів комах-фітофагів у посівах нуту, що залежить від способу і інтенсивності живлення шкідників, тривалості життя, пристосованості до розселення, а також плідності самиць, ступеня життєздатності за нових біотичних, абіотичних та антропічних чинників.

У 2019–2022 рр. за сучасних умов ведення рослинництва проведені теоретичні та експериментальні дослідження із біологізації захисту рослин. Зокрема, збереження та підвищення ефективності механізмів саморегулювання агроценозів із вирощуванням нуту та інших бобових сільськогосподарських культур за нових польових сівозмін.

В роки спостережень уточнена ступінь формування ентомокомплексу нуту, в якій переважали представники рядів: лускокрилі (Lepidoptera) – 31,2 %, твердокрилі (Coleoptera) – 34,5 %, двокрилі (Diptera) – 17,8 % та інші. На основі виявленого видового складу шкідників й закономірностей їх розвитку та розмноження визначена ефективність застосування агротехнічних, біологічних і хімічних заходів із оптимізацією використання природних обмежувальних фітофагів регіону досліджень. Відмічено, що склад та структура агроценозів формується за трофічними зв'язками і

⁸ Науковий керівник д.-р с.-г. н., проф. М. М. Доля